

Illetékességi calamitások.

Nincsen az az elvi meghatározás, legyen az még oly kimerítően és részletesen körülírva, mely az életben alkalmazva, új meg új kételyek és vitákra nem szolgáltatna alkalmat. A nagyméltóságú m. kir. semmitőszék bírái, midőn mult évi szeptember hó 10-kén tartott teljes ülésükben az örökösödési eljárás tekintetében irányadó elveket állapítottak meg, aligha gondoltak arra, hogy enuntiátiójuk a helyett, hogy az illetékességi vitát a hagyatéki tárgyalásokat illetőleg végkép megoldaná, éppen a főváros kebelében fogja azt újra feléleszteni és reméljük, ezuttal végső tusára felhívni a hagyatéki tárgyalások vezetésére hivatott közegeket.

A budai kir. törvényszék és az ó-budai kir. járásbírószék általánosan egymással. Mind a kettő ugyanazon alapon küzd, mind a kettő az érintett semmitőszéki határozatra támaszkodik. Az ó-budai hagyatékot képezik az Eris almáját s a hasonlat csak abban sántít, hogy ezt a küzdő felek nem elnyerni kívánják, hanem attól szabadulni ohajtanak.

A semmitőszék idézett döntvényében ugyanis kimondta, hogy a törvényszék székhelyén kívül előforduló mindennemű halálesetknél az előleges intézkedések megtételére, következve az egyességnak a ptr. 585. és 586. §§-ában előírt előleges megkísértésére is a kir. járásbírószégek illetékesek, és csak az egyezés nem sikerülte eseté tartoznak a további érdemleges teendők, jelesül a trv. rendt. 583. §-ában szabályozott sommás osztálytestvérek és unokatestvérek között, a perre utasítás és az ennek folytán megejtendő osztály és átadás a törvényszékek illetékessége köréhez. Ellenben a törvényszékek székhelyeit képező sz. kir. vagy rendezett tanácsú városokban előforduló halálesetknél az egész örökösödési eljárásra közvetlenül és kizárólag csak a törvényszék tekintendő illetékesnek.

A székhely tehát a sarkpont, melyen a kérdés megfordul. Ó-Buda, a főváros egységének tényéből kiindulva, törvénykezési téren sem akar magának külön lételt vindicálni, s nem akarja magát a vele természetileg is összekapcsolt Budapest kebeléből kizárva látni. Arra hivatkozik, hogy neki rendezett tanácsa volt s ennek jogutódja törvénykezési téren a budai kir. törvényszék, fogadja tehát el örökségül az ó-budai hagyatékot is, melyeket eddigelé jogelődje az ó-budai városi törvényszék tárgyal.

A büszke ós Buda pedig az árkon túl fekvő classicus földet, nem törődve a történelmi reminiscenciákkal, vidéknek declarálja és egy sorba helyezi Budakosszal s tekintetes nemcs Pestvármegyének egyéb dunántúli sváb fészkeivel. Appellál egyszersmind az ó-budai civisek kényelmére, kiknek terhőkre esnek a tárgyalásokra ós Buda várába felrándulni.

A vita eredménye az, hogy az ó-budai járásbírószék a hagyatéki iratokat, s miután végre a küldözgetést megunták, felküldött mindenik egy pár ügyet a semmitőszékhez, és most onnan várjuk az illetékességi kérdés megoldását.

A döntvény leérkeztéig pedig minden ó-budai hagyatéki tárgyalás szünetel.

Nem akarunk ítéletet hozni, kinnek van ez illetékességi vitában igaza, a törvényszéknek e vagy a járásbírószéknek. Ez a semmitőszék feladata. Nem helyesíthetjük azonban, hogy a hagyatékot tárgyalása csupán azon okból hevertetnek, mert egy bíró nem akarja a másiknak dolgát elvégezni, annálkevésbé helyesíthetjük, miután a notaláni illetéktelen elintézés ez esetben úgy sem képezne semmiségi esetet.

De ha már úgy áll a dolog, kérünk a semmitőszéktől mielőbbi határozatot, mert „inter duo litigantes, tertius — patitur.“

Sz—o K.

Jogirodalom.

Észrevételek Knorr Lajos kir. t. bíró urnak „Magyar magánjog“ című munkájára.

II.

Knorr ur munkájának személyekről szóló I. része három fejezetre oszlik, melyek közül elsőben a egyes személyeket, másodikban a jogi személyeket, és harmadikban az irodalmi és művészeti jogot veszi tárgyalás alá.

Tény az, hogy a physikai személyeken kívül intellectualis személyek is léteznek, melyeknek jogalanyságot — azaz

képességet a jogi forgalomban való részvételre, magánjogok és kötelességek bírására — a jog tulajdonit. Ezért nevezzük jogi személyeknek is. Ennélfogva a dolog természetéből foly a személyeknek physikai és jogi személyekre való főfelosztása, és szükséges is, mert némely jogokra nézve a physikai létezés elengedhetlen feltétel lévén, azok jogi személyeket nem illethetnek, s így a természeti és jogi személyek között mindig lényeges különbségek fognak fenforogni. E felosztást tünteti ki K. ur is a személyekről szóló I. r. két első fejezetében, de hogy a személyekről szóló tanban a harmadik fejezet alá, minő alap és logikai következetességből sorozza és tárgyalja az irodalmi és művészeti jogot, megfoghatatlan. Annál is inkább, mert maga K. ur eme jogokat dologi természetűeknek s a magán tulajdon tárgyainak tekintti. A magánjog nem egy geológiai conglomeratum, mely heterogén elemekben is az egységet előtűntesse; hanem az élet viszonyain nyugvó olyan organikus egész, melynek egyes részei, ha nem illő helyeikre illesztetnek, a helyes felfogás helyett a chaoszba vesz.

Az íróban nem elég a tudományos ismeret s a világos előadási képesség, hanem az anyagot, mit feldolgozik, olyan, a viszonyok természetéből folyó rendszerbe kell öntenie, melyet ugy egészben, mint részeiben a helyes logika lengjen át. Éppen ez azon hiány, mely K. urnak, különben hasznos szolgálatot tehetendőt, munkáját minden tudományos becs és jelentőség-től megfosztja. De tovább menve.

A személyeknek polgári állás tekintetébeni felosztásában (2. fejezet 5. czim) a kereskedők, gyárosok és iparosokról szól. Valami újabb felfogást véltem feltalálhatni az érintett czim megpillantásánál, remélve, hogy abban az emberi foglalkozás nemének befolyása fog jeleztetni a magánjogviszonyok alakulására. Ez némileg igazolta volna álláspontját, miután szerény nézetem szerint is ama befolyás kellő méltánylással kívül nem maradhat, habár nálunk a személyek jogi felosztásánál, még önálló felosztás alapját nem képezheti. Ugy de arra nézve egy szót sem találtam, hanem igenis néhány vázlatos meghatározásokat az iparról (kézi, gyári) s onnek folytatásáról, kereskedésről, czég és bejegyzéséről, kereskedési telepről stb., a szerint, a mint azt az ipartörvény s egy pár udvari rendelet szabályozta. Mindezek részben az államjog, nemzetgazdaságtan, a kereskedelmi és váltójogban tárgyalandók. Az idevágó részeket a kötelmi jogban, az alanyi jogok s ezek védelme és érvényesítése tekintetébeni előadásainál tárgyalhatta volna helyén.

Nézetem szerint K. urnak feladatában áll vala a személyekről szóló tanban, mindenekelőtt általános elveket adni a személy és személyiségről, a szerint, a mint azokat szokásainkban, törvényszéki gyakorlatunkban feltalálta, vagy más tárgyú törvényeinkből, a kor igényeinek megfelelő 1848-ki törvényeink szelleméből, az országbírói értekezlet álláspontjából, stb. felállíthatta vagy leszármaztathatta volna. Ezeknek előrebocsátása után a személyek jogi felosztása alapjául, csak azon természeti okokat, vagy fenállott és fenálló jogunkban nyugvó állapotokat fogadni el, melyek az érintett felosztások önálló alapját képezhetik, s melyek a magánjogviszonyok alakulására, majd a jogképeséget, majd a jogi cselekvési képességet kisebb-nagyobb mértékben módosítva vagy korlátozva, döntő és irányadó befolyást gyakoroltak.

Nem elégséges továbbá a személyeknek jogi felosztását pusztán és szárazon adni, hanem, bár a részletes tárgyalástól őrizkedve (az ismétlés kikerülése végett) a tanuló előtt okát is kell adni eme felosztásoknak, az író szemé előtt lobogó egész jogrendszerből merített és említett példákkal, mintogy jelezvén és figyelmeztetvén az olvasót, a személyek jogi felosztásának jelentőségére. Tekintve némely részleteket.

K. ur a személyi jog és cselekvési képességet oly zavarosan határozza, hogy abból, alig hiszem, hogy valaki azokról alapos felfogást szerezhesen. Ime szavai: „minden ember, mint egyén, személy is, vagyis nemcsak jogképes, hanem egyszersmind arra jogosult lény is“ — csaknem érthetetlen szóhalmaz — pleonasmus — meghatározás idem per idem. Minek jogképeségre jogosultságról beszélni, mikor a jogképeség magában a facultas, melyet kicsinyítőleg alapul fektetve kevesebbet akar bizonyítani, mint maga a „nemcsak“ szócskával jelölt suppositum. A szavak halmazában K. ur a fáktól nem engedi látni az erdőt, mert hogy mi a jogképeség, azt tartalmaz meg nem határozza.

A személyiség kezdetét jelölő ténynek a születésnek jelentősége, csélyei, az itt felmerülhető vélelmek stb. teljesen tudományos fejtegetés nélkül maradtak. És sajátságos, hogy a személyiség megszűnését jelző tény a halál és holtánilyvánitásról K. ur csak azután szól, hogy előbb a személyek nem

(genus), életkor (aetas) és egészség tekintetében mondan-
dóit előadta. Mintha csak azt hitte volna, hogy előbb a személyt
le éltetni kell, s csak azután szólhat a halálról, mint a
személyiség végéről.

A honfűségről szóló §§-aira legyen elég annyit megje-
gyeznem, hogy azok kevés — csak épen szavak — változtatá-
sával egészen Korboly Imre elismerést érdemlő közjogi
munkájából vannak kiírva.

Még ma is hazánkban nem kis magánjogi jelentőséggel
bír a személyeknek nemesei és nem nemesekre való
felosztása. A személy és személyiség meghatározására áta-
lános és mindenre egyenlően kiterjedő elveket kife-
jező törvényeink hiányzanak. Verbőczy „personája” a
nemességre vonatkozott, mert a „populus” fogalmába csak
ez tartozott. Miután azonban a jobbágyág megszüntetése s a
jogok és köteleességek, valamint a törvény előtti egyenlőség el-
vének elfogadásával, a nem nemesi osztály a nemesihez emeltet-
tett: a nemesség magánjogának fejtegetése ma már kevés el-
téréssel a haza minden polgárai magánjogának fejtegetése
egyszersmind. Ez igazságot K. ur sem téveszt szem elől, mert
művében, ha nem is várt alaposzággal és következetességgel,
de aránylag elég terjedelemben szól a nemességről s annak jogi
szervezetéről. Csak hogy a nemesi osztály kebelében létezett
rendi különbséget előadásánál nem lett volna szabad figyelem és
hangsúlyozás nélkül hagynia, miszerint: „... tamen omnes
Domini Praelati, et ecclesiarum rectores, ac Barones et ceteri
Magnates atque nobiles et Procures regni hujus Hungariae rati-
one nobilitatis, et bonorum temporalium una eademque liber-
tatis et exemptionis et immunitatis praerogativam gaudent:
nec habet Dominorum aliquis magis, nec nobilis quis-
piam minus de libertate: hinc etiam una eodemque lege
et consuetudine, ac uno et eadem juridico processu in ju-
diciis utuntur.” (HK. I. R. 2. tit.) Mert a rendi különbségnek
a magánjogra általában hatása nem volt. Kivétel ez alól a ho-
magium. Hitbizományok felállítását tekintetében az 1687. 9. t.
cikk fentartott jogot az 1723. 50. t. cikk a köznemésekre is
kiterjesztette.

Köztudomású dolog az is, hogy az említett két osztály
között számosan állottak, kik a nemességhez kisebb nagyobb
mértékben hasonló jogi tekintet alá estek. Ezeket ha részben a
műben felemlítve találjuk is, jogi állásuk kitüntetése oly hiá-
nyos és elmosódott, hogy a tanulónak kellő tájékozást nem
nyújthat.

A polgárság jogrendszerünkben oly törvényszerű ál-
lapot volt, mely a jogviszonyok alakulására gyakorolt befolyá-
sánál fogva íróinknál a személyi jogban különösen kiszokott
— és pedig helyesen — emeltetni. K. ur ezt mellőzi, ha csak e
tekintetben nem tekintette kielégítőnek azt, a mit az 5-ik cím
alatt, az iparról, kereskedésről stb. felsorol.

A jobbágyokról egy történelmi visszapillantás van
előre bocsátva. Annál nagyobb elismeréssel tekinteném azt, ha
a maga helyén teszi, minthogy észrevételeim általános részében
épen hibául tettem ki, az egyes jogintézmények fejtegetésénél
a felvilágosító jogtörténelem mellőzését. Véleményem szerint
azonban — ozen már különben is csak jogtörténelmileg fontos,
s következményeiben jelentős állapotra a személyi jogban több
súly nem fektetendő, mint a mennyire az a jog és cselekvési
képeségre gyakorolt befolyást; felemlítvén legfőlegbe e tekin-
tetben ama változásokat, melyeket az 1514-ki végzemények,
vagy többiekől eltekintve az 1802. 20. t. cz. 183. §. 13. t. cz.
vagy végül az 1848-ki t. cikkek okoztak, hol szigorítólag, hol
kedvezőleg hatván a volt jobbágyok jogi állására nézve.

A többinek tárgyalása (urbériség viszonyai) már a va-
gyonjogban, s főképp a birtokviszonyok fejlődése átalakulása
és jogi szervezésének ismertetése rendjére tartozik.

Többire nézve, mint a személyeknek a vallás s polgári be-
csület szerinti felosztásáról s ennek következményeiről előad,
kellőleg feltűnteti úgy a volt mint a tényleg fennálló álla-
potot.

(Folyt. köv.)

Dr. KOLOZSVÁRI SÁNDOR,
kir. egyetemi tanár.

K ü l ö n f é l é k.

(A törvényelőkészítő bizottság) a mily zajtalan volt
élete, oly csendesesen is mult ki ez árnyékvilágból. Senki sem
tartott maradandó alkotásai fölött emlékbeszédet, senki sem
siratta és csak az igazságügyminiszterium államtitkárja erőltet-
te magát néhány krokodil-könyvek hullatására. Noblesse oblige!
Hoffmann Pál ez alkalmat is felhasználta az igazságügyi
reformok sürgetésére, kifejezván az igazságügyminiszter szak-
képessége iránti teljes bizalmát, és ollene nyilatkozván oly tör-
vényelőkészítő bizottság felállításának, melynek feladata nem
áll törvényjavaslatok készítésében, hanem a törvényjavas-
latok készletelésében. A kormány munkálataiban szükség-
sége összhang fenntartása a törvénykészítés mellett aránylag s.
legkönnyebb feladat, melyet az illető szakminiszterek kölcsönös
közreműködése is biztosíthat. Productív tevékenységre van
szükségünk, különösen a jogi törvényhozás terén, mert igazság-
szolgáltatásunk máris törvényhozásunk mostoha gyermekeinek
tekintetik! Mai nap pedig a jogrend és jogbiztonság a legsze-
rényebb kíváncsolom egy modern államtól; ha még ennek sem
felelhetnénk meg, — ki fog államalkotási képességünkbe bízni,
melynél az anyagi jólét és egyéb eszményi állami célok elő-
mozdítására kell törekednünk. — Ezután még néhány szélső-
baloldali képviselő prédát látva a kormány által elejtett tör-
vényelőkészítő bizottságban, azt végkép és vitézül legyőzték!
Végre Zsedényi Ede vállalta magára a sírásó szerepét, ráte-
ritvén ama bizottságra, a pénzügyi bizottság jelentésének gyász-
leplét. — Így mult ki a törvényelőkészítő bizottság „ohne Saug
und Klang.”

Már most nincsen sem az igazságügyi miniszteriumnak
codificationalis osztálya, sem az összminiszteriumnak törvény-
előkészítő bizottsága. Ismét tabula rasa előtt állunk.

Mi még a mult évben („Jogt. Közlöny” 30. sz.) a törvény-
előkészítő bizottság létesítésekor kifejeztük abbéli véleményün-
ket, hogy annak szervezete helytelen alagra lett fektetve, mert
meddőnek; sőt lehetetlennek tartjuk valamely polyglott testület
sikeres működését; ellenben óhajtottuk az oly testület létesíté-
sét, melynek feladata lett volna a tervszerű és összhangzatos
jogi törvényalkotás. Győzött azonban az eltérő nézet és az
annyira fontos ügy ép az akkori („ad hoc”) igazságügyi inter-
regnum alatt lön eldöntve.

Reméljük, miután most újból tabula rasa előtt állunk, —
Pauler igazságügyi miniszter ur mint öntudatos célra törekvő
szakférfiu, felhasználva a visszanyert alkalmat, a törvény-
előkészítő bizottságot céljainak megfelelőleg fogja szer-
vezni.

(A debreczeni ügyvéd-egylet) folyó évi közgyűlésén az
egylet újra alakítása ismét öt évre kimondatott. Elnökké: Si-
monffy Sámuel, alelnökké dr. Kola János; titkárrá Kovács
Sándor; pénztárnokká Paksy Imre; könyvtárnokká Béressy
Sámuel újból megválasztottak. Jegyzőül pedig Gyűgyei
József választott. Választmányi tagok lettek: Tóth Ferencz,
Nemes Kálmán, Tóly István, Kovács Ferencz, Hegyi Mihály,
Fényes Ignác.

(A magyar jogászygyűlés) állandó bizottsága f. é. febr.
15-én esti 6 órakor a budapesti ügyvédegylet helyiségeiben ülést
tart. Napirenden állanak a beérkezett indítványok és véle-
mények.

(A szegszárdi kir. törvényszék) 1872-ik évi ügyfor-
galmának kimutatása:

Polgári ügyek: 1871. évről hátralékban maradt 1745.
1872. évben befolyt 7486.

Telekkönyvi ügyek: 1871. évről hátralékban maradt 3665.
1872. évben befolyt 8066.

Büntető ügyek: 1871. évről hátralékban maradt 141.
1872. évben befolyt 2543.

Összesen: 1871. évről hátralékban maradt 5551. 1872.
évben befolyt 18,095 együtt összesen 23,646, melyből 1872.
évben elintéztetett 21,809; hátralékban maradt 1837.

Épen kimutatás fáradhatlan ügybuzgalom s ernyedetlen
szorgalom által volt elérhető, noha két bírót csak az év harma-
dik — egy bírót pedig kilenczedik havában neveztek ki.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDY SÁNDOR.